

Felsefi Terminolojinin Başlangıcı ve Gelişimi Üzerine Royce'un Bakışı*

DANIEL S. ROBINSON**

Çevirenler: İbrahim KAPLAN***, Önder BİLGİN****

Josiah Royce (1855-1916)¹, Baldwin (1924-1987)'in *Felsefe ve Psikoloji Sözlüğü*'ne felsefi terminoloji ile ilgili dört uzun makale yazdı. Bunlar *Yunan Terminolojisi*², *Latin ve Skolâstik Terminolojisi*³, *Kant (1724-1804) Terminolojisi*⁴ ve *Hegel (1770-1831) Terminolojisi*⁵ dir. Her makale Josiah Royce anlamına gelen J.R harfleriyle ve yazarların listesiyle başlar. Royce, Baldwin'in sözlüğüne bunların dışında yedi makale daha yazmıştır. Ancak toplamda yaklaşık olarak otuz beş bin kelimededen oluşan bu dört makale diğer yedi makaleden daha uzundur. Birkaç bakımdan bunlar bölünmez bir bütün teşkil etmektedirler. Royce'un benzersiz stiliyle yazılmış olan bu makaleler, Royce'un felsefi terminolojinin başlangıcı ve gelişim aşamaları teorisinin yanı sıra bu teorisinin özel felsefi sistemlerle ilişkisi hakkındaki düşüncelerini de içermektedirler.

Her makalenin başlangıç cümlesi o makalenin konusunu açıkça göstermektedir. Başlıktan sonra gelen parantezdeki *Yunan Terminolojisi*, Yunan felsefesiyle ilgili olduğu düşünölen makaledir ve daha sonraki *Latin ve Skolastik Terminoloji* başlığı, esas olarak, Patristik ve Skolastik felsefe ve Thomasçılık ile ilgili olan yazıdır. Sonuç olarak bu iki makale, Royce'un Antik ve Orta Çağ Batı Felsefesinde felsefi terminolojinin başlangıcı ve gelişimi teorisini içerir. Daha sonraki parantezde yer alan *Kant'ın Terminolojisi* başlığı Kant Felsefesiyle ilgilidir. *Hegel Terminolojisi* başlığından sonraki parantezde Hegel felsefesiyle bir ilişki ortaya çıkar. Bu sebeple bu iki makale, her yazarın felsefi terminolojisinin kendi felsefi sistemi tarafından şekillendirildiği düşüncesine dayanır. Bu düşünce diğer iki makale içerisinde de kendini gösterir.

Bu makalelerin dördü de en yüksek kalitededir ve yazarının yüksek rütbeli bir filozof olarak ün yapması için yeterlidirler. Aynı zamanda söz

konusu makaleler, yazarının Yunan, Latin ve Alman uzmanı olduğunu kanıtlar ve batı kültür tarihinin uzun bir dönemi üzerine yapılan bilimsel bir felsefi terminoloji tartışmasında gereken, yaygın literatür (yazın) hakkındaki geniş ve derin bilgisini açığa çıkarırlar. Bunun yanı sıra, söz konusu makaleler, yazarın felsefi görüşlerinin özgünlüğüyle beslenirler. Royce, yorumcuların yanlış düşüncelerine dikkat çekmekten kaçınmaz ve devamlı tartışma altındaki bir konuya ışık tutan orijinal, dâhiyane yorumlar ortaya koyar. Bu makaleler anlamsız bir şekilde ihmal ediliyor olmalarına rağmen, aslında her felsefe öğrencisinin dikkatli bir şekilde incelemesini tam olarak hak etmektedirler. Benim amacım Royce'un yorumunun bir özetini sunarak bu düşünceleri açıklamaktır.

Sokrates (468-400) öncesi filozoflar, fiziksel dünyanın belli yönlerinin isimleri olarak günlük kullanımda yer alan kelimeleri ele alarak işe başlarlar. Bu, esas olarak iki yönetime ayrılır. Filozoflar, halka yabancı olan fiziksel dünyanın bu yönleri için yeni terimler kullanırlar. Royce bunun soyut düşüncenin sürekli bir ortaklığı olduğunu ve sadece Pythagorasçılar arasında geçerli olduğunu söyler. Diğer bir yöntem, var olan kelimeleri eski içeriklerinin dışına çıkararak onlara yeni anlamlar kazandırmak ve onları teknik terimlere dönüştürmektir. Royce felsefi bir terminoloji oluşturmanın ilk örneklerinden biri olarak Anaximandros (611-546)'un sonsuz (*boundless*) teriminden bahseder ve bu terimin yeni bir şeyin başlangıcı anlamında mı yoksa sonsuzluğu anlamında mı olduğu belli olmayan iyi bir örnek olduğunu söyler. Royce böylesi terimlerin aslında sonsuz anlamları olduğuna dikkat çekiyor. Daha sonra Royce, filozofların bu terimleri kullanırken onların bu terimleri değiştirme eğilimleri üzerinde durur. Sıradan kelimeler filozofun anlatmak istediği tam manayı karşılamaz ve o dokunduğu her şeyi değiştirme eğilimi içerisine girer. Royce bu eğilimi örneklendirmek için Herakleitos (540/535-480/475)'un, ateş hep var olacak (*fire ever-living*) ifadesini ve elealıların *varlık* (*being*) terimini kullanır. O şöyle yazıyor: "Elea Okulu filozoflarında, özellikle de Platon(427-347)'un ontolojik diyaloglarında ve Parmenides (600-500), Sofistler ve Philehus gibi filozofların (diyaloglarında) bu terim kullanılmıştır."

Felsefi terminolojinin gelişimi aşamasında her filozof, bir terimin genel anlamı ile kendi kullanımı arasında bir zıtlık oluşturmak için kendine özgü yöntemler kullanır. Bazen, terimin belirsizlik içeren genel kullanımını ele alır ve onun yerine başka terimler kullanmayı önerir. Bu yüzden felsefi öğretilerde terimler kasıtlı oluşturulmuş bir düzen içerisindedir.

Bu, Parmenides'in varlığın yokluğu (*non being*)'nun kanıtlanabilirliğini reddedişine veya tüm fani varlıkların onlarla etkileşim içerisinde olan şeylerle bir karışım halinde olduğunu söyleyen ve bu fani varlıkların bir başı veya sonu olduğunu reddeden Empedokles (490-432)'de de görülür. Bu, felsefi terminoloji tarihinin gerçek anlamda başladığı noktadır. Bu yüzden Royce'a göre bir filozof kasıtlı olarak terimleri kendi öğretisine göre uyarlamadığı sürece gerçek bir felsefi terminolojinin varlığından da söz edilemez. Bu anlayış Parmenides, Empedokles ve Anaxagoras (500-429-428)'da görülür, fakat Sokrates öncesi ilk filozoflarda bu anlayışa rastlanmaz.

Sofistler, Sokrates, Platon ve Aristoteles, terimlerin kendiliğinden felsefi bir yanlarının olduğunu tarif etmeye çalışırken, felsefi terminolojinin daha yüksek bir aşamasına eriştiler. Bundan sonra fikirleri sınıflandırma ve terimleri tanımlama birlikte gelişmeye başladı ve Platonik diyaloglarda diyalektik yöntem bilinçli bir sanat olmaya başladı. Bu diğer entelektüel aktivitelerde ise terimlerin parçalanması, sınıflandırılması ve hiyerarşik bir sraya konmasını gerektirmektedir. Fakat bu hiyerarşik sıra ve diyalektik yöntem yeni terimlerin anlamlarının uydurulması ve diyalektik yöntemin gerektirdiği entelektüel aşamaların isimlendirilmesini gerektirir. Fakat bununla birlikte içinde Campbell (1822-1885)'in sözcüklerini barındıran Platon terminolojisi başlangıç aşamasında deneme, geçiş süreci niteliğindedir. Her zaman daha önce yaptığı analizlerde kullandığı kelimelerle kısıtlı olmayan bir yenileme yöntemi uygular.

Diğer taraftan Aristoteles, kasıtlı olarak terminolojisini ideal bir felsefi sistemle ilişkilendirir. O, farklı bilimlere isimlendirmeye, dolayısıyla varlıkların teknik özelliklerini ortaya çıkarmaya çalışır. Royce, Aristoteles'in bu parçalama yöntemiyle zihinsel problemleri çözmeye çalıştığını ifade eder. Aristoteles bu yöntemi kullanarak eski düşüncelerin çeşitli bakış açılarını uyumlu hale getirmeyi hedefler. Aristoteles, iki açık çelişkinin belli ölçülerde nasıl doğru olabileceğini açığa çıkararak onları çözmeye çalışır. Asıl olarak terimlerin genel kullanımına başvurmuş fakat onları bilinçli bir şekilde sadeleştirmiş ve değiştirmiştir. Royce, özgün terimleri kullanarak Eucken (1846-1926)'in Aristoteles terminolojisi üzerine yaptığı analizi ayrıntılı bir şekilde inceler. Eucken, bütün bu özgün terimlerin Aristoteles'in, anlamların ve ifadelerin keskin farklılıkları yoluyla oluşmuş terminolojisinin evriminin klasik örnekleri olduğunu söylüyor. Bu, daha sonraki teknik terminolojinin büyük bir kısmı çerçevesinde felsefenin neden Aristoteles'e ait olduğunu açıklar. Bu aitlik açıktır ve mantıksal olarak da bilinmektedir.

Royce, Yunan Terminolojisi üzerine yaptığı açıklamayı Aristoteles'ci filozofların felsefi terminolojinin gelişimi üzerine yaptıkları açıklamayla sonuçlandırır. Stoacıların katkılarını özellikle vurgular. Terminolojiye yapılan daha sonraki eklemeleri ve değişiklikleri açıklamada yardımcı olacak beş önemli noktadan bahseder. Birincisi ruhsal yaşam ve gerçekliğin öznel ve nesnel yönleri arasındaki zıtlık ile ilgili açık bir bilinçlilik büyümesidir. Bunun örneklerinin Stoacı öğretilerde ve zihinsel yaşamın gerçek yönlerinde bulunması gerektiği düşünülür. Yunan terminolojisini etkileyen ikinci önemli nokta “ felsefe ile tıp gibi özgün olan bilimlerin gelişimi arasındaki ilişkilerdir.” Bunun örnekleri Galen (129-201) tarafından sistemleştirilen yapı doktrini ile Galen ve Stoacıların ‘ruh ve yamsal ruh’ öğretisidir. Üçüncüsü ‘*dinsel problem*’ olarak adlandırılan önemli noktadır. Bunun örneği olarak Royce, Stoacılar ve Philon (13-54) tarafından geliştirilen ama Herakleitos'a ait olan *logos* öğretisinden (akılla kavrama) bahseder. Daha sonraki Yunan terminolojisinin dördüncü bir yönü ise daha sade olan *ahlaki kavramlarla* ilgilidir. Bunun örnekleri ise Stoacı, uyumlu ve tutarlı yaşam ideali ve iyi ile kötünün ne olduğuna kayıtsız olma kavramıdır. Beşinci yön, özellikle Stoacılar tarafından geliştirilen “logic” terimidir. Onlar bu terime teknik anlamda kullanılan ‘*mantık*’ ismini verdiler ve Aristoteles'in kategorileri üzerinde yenilemeler yaptılar. Sonuç olarak varsayımsal fikirleri de içeren çeşitli fikirlerden oluşan yeni bir terminoloji yarattılar.

Özetle, Royce'un Yunan terminolojisi isimli makalesindeki varsayımlardan yola çıkarak Yunan felsefesinin Helenistik döneminin sonuna kadar felsefi terminolojinin gelişimi üç farklı aşamada gerçekleşmiştir diyebiliriz. I. Eleştirel Aşama Öncesi: Bu dönemde filozoflar terimleri genel anlamlarıyla kullanmış, onlara yeni anlamlar yükleyerek değiştirmiş ve gerekli olduğunda yeni sözcükler üretmişlerdir. II. Eleştirel Aşama: Bu dönemde felsefi terimler kasıtlı olarak felsefi sistemlerle ilişkilendirilmiştir ve terim üretmek bilinçli bir sanat haline gelmiştir. Bu ikinci aşama Aristoteles'te doruğa ulaşmıştır. III. Üçüncü Aşama: Aristoteles sonrası Helenistik felsefedir. Bu aşamada felsefi terminolojide büyük bir özen ve zenginleştirme vardır. Bu terminoloji daha önce formüle edilmiş ve örneklendirilmiş beş önemli noktayla da uyum içindedir. Royce, Yunanlılarda felsefi terminolojinin başlangıcı ve gelişimi tartışmasını, edebiyat üzerine yaptığı kaynakçal yorumlar çerçevesinde değerli bir özetle sonlandırıyor. Royce bu edebiyata, makalesini ve Yunan terimleri sözlüğünü yazarken de başvurmuştu.

Royce, *Latin ve Skolâstik Terminoloji* isimli makalesinde özellikle Aristoteles'in skolâstik düşünce üzerine etkisini vurgular. Bu etki, Boethius (480-524)'un açıklamalarında ve çevirilerinde de görülür ve son haliyle Thomas ve takipçileri tarafından geliştirilmiştir. Royce, Orta Çağ akademisyenlerinin Platon ve Aristoteles'in düşüncelerine nasıl özen gösterdiğini açığa çıkarıyor. Örneğin *varlık (being)* kavramının birçok tarifini yapmış ve formüle etmişlerdir. Royce, bunun amacının terimlerin değerli bir koleksiyonunu yapmak değil, kuşkusuz zor bir yapıda olan varlık kavramının türlerini ve farklı yönlerini ifade etmek olduğunu söyler. Royce, Bu farklı anlamları, "oluş" (*ens*) ismi ile "olmak" (*esse*) fiilinin nasıl farklı anlamlara gelebildiğini göstererek detaylı bir şekilde inceler. Aristoteles terimlerinin, öz ve içeriksel, biçimsel ve maddesel, potansiyel ve gerçek olarak nasıl özenle doğru bir tarzda oluşturulduğunu gösterir. Bu tarz, biçimsel anlamda doğru, fakat içerik anlamında keyfi ve önyargılı olarak kullanılan terimlerle ilgilidir. Aynı zamanda metafizik sözcük kullanımı analizini tamamlamak için Skolâstiklerin ruhbilimsel sözcük kullanımına da birçok örnek verir. Burada onun derin skolâstik terminoloji analizinin detaylı bir açıklamasını yapmanın mümkün olmadığı açıktır. Ama Royce'un son çıkarımı özellikle dikkate değerdir. '*Skolastisizmin metafiziksel ve ruhbilimsel kelime içeriği örnekleri, bu terminolojinin genel karakterine ve kaynağına ışık tutma yönelimindedir.*'

Bu skolâstik kelime dağarcığının ana karakteri, *özenle oluşturulmuş farklılıklar yöntemi (method of distinctions)* dir. Bu yöntem daha önce Aristoteles tarafından kullanılmıştı. O, bu yöntemi açık çelişkileri çözmek ve dönemin yapay düşüncelerine metod hazırlamak için kullanmıştır. Skolastikler, bu yöntemi daha ideal duruma getirdi. Bu makale yazar tarafından kullanılan bir Latin terimleri sözlüğü ile sonuçlanmaktadır.

Royce, Kant'ın Felsefi Terminolojisini yorumlamaya, çağdaş düşünürlerle eski Yunan düşünürleri arasında terminoloji hakkında söz konusu olan önemli bir zıtlığa dikkat çekerek başlıyor. O, Yunanlılarda salt gelenek gücünün minimum seviyede olduğunu ifade ediyor. Bununla ilgili olarak yenden yaratma kısıtlanmamış durumdaydı. Fakat modern düşünürlerde, ayrıntılı ve aslında oldukça karışık olan skolâstik terminolojide, peş peşe gelen büyük düşünsel akımlar ifade şeklinin yenileştirilmesini engelledi. Locke (1632-1704), geleneği tamamen yıkmaya çalışmıştı. Sonuç olarak teknik dilin bariz bir düzensizliği ortaya çıktı. Bu, bazı durumlarda onun terimlerine geçmişin etkisinden kurtulmamış değişken bir görünüm kazandı. Örnek olarak; Royce, Locke'un "töz" (*substance*) terimini veriyor.

Kant'ı düşündüğümüzde durum çok daha karışık ve problemlidir. Royce, geleneğe başvurmak zorunda olduğunu ve şimdiye kadar skolâstik terminoloji ve Wolff (1679-1744)'unkileri kabul etmekten hoşnut olmadığını ileri sürer. Bu nedenle Locke'un, düşünceleri sınırlayan ve engel olan geleneksel terimlere karşı bilinçli başkaldırışını paylaşır. Sonuç olarak geleneksel felsefi terimleri seçmeye ve kendi amaçlarına uydurmaya çalışır. Henüz Royce bunu yapmada bir yol izlememiştir ve genelde yaptığı çalışmalardan memnun değildir. Bu yüzden aynı tartışmanın akışı içinde terimlerin anlamlarını sık sık değiştirir. Royce bu durumu şöyle yorumluyor; "Bu tür olaylar içindeki kullanımı, Herakleitos akımının bir parçası olduğunu gösterir, bunun için düşünceleri araştırma işini ayıklar-ken aynı ifade nehrine iki kere atlayamayız." Bildiğime göre Kant'ın teknik terimlerle ne ifade ettiğini anlamaya çalışmada daha fazla özlü açıklama yoktur. Royce Kant'ın terminolojisi ile ilgili birçok tezin detaylı açıklamasını verir. O, Kant'ın kendi biçimsel açıklamalarının nadiren ele alınmasını söyler. Kant "Büyük bir analiz hayranıdır." Bunun için, düşünce ve görüş karşıtlıklarını kaldırma ve açıklama uğruna farklılıklar metodunun sistematik kuralını yaparken (Aristoteles ve skolâstikler gibi), çizdiği farklar içinde kendinden öncekilerden çok daha radikaldir ve onun dünyası genel olarak tarif edilebilir boşluklardan ve eksikliklerden oluşmaktadır. Kant aynı zamanda sentezleri sever ama bu doğrultuda diğerlerinde olduğu kadar başarılı değildir. Bu inandırıcı açıklamalarla birlikte, Royce, felsefi terimler, matematiksel terimler ve deneysel bilim terimleri arasındaki karşıtlıkları düşünerek Kant'ın terminolojisini tartışmaya devam eder. Royce, Kant'ın felsefi terimlerine, mantıksal terimlerine ve burada açılmayacağımız detaylarına büyük bir ilgi uyandırmıştır. Makale, Royce'un kullandığı Kant terimlerini açıklayıcı yararlı bir sözlükle sonuçlanır.

Royce'un *Hegel Terminolojisi* üzerine olan makalesi, onun genel felsefi terminoloji kaynağı ve gelişimi teorisini ortaya çıkarır ve tamamlar. Royce tartışmaya "Hegel terminolojisinin genel doğası ve kaynağı" başlıklı bir kısım ile başlar. Kant, Hegel'i iki yoldan etkilemiştir. O bazı teknik terimleri doğrudan Kant'tan almıştır. Fakat Kant tarafından da kullanılan önceki kaynaklardan alınmış terimler, çoğunlukla Kant kullanımından etkilenmiştir. Bütününde, yine de Hegel terminolojisinin kaynağı içinde, özellikle Kant'ın diye düşünmemeliyiz. Çünkü genelde kendi karışık felsefi sistemine yeterli gelen birbiriyle ilişkili bağımsız bir terminoloji ortaya çıkmıştır. Royce Hegel'in terimlerinin, şüphesiz yeni olduğunu ve onların Hegel'in kendi ana teorilerine çok dikkatli bir kıstasla seçildiklerini

düşünür. Hegel, bir felsefe sistemi için bu teknik kelime hazırlama metodunun, geçmişin seçkin filozofları arasında çok kullanılan bir yöntem olmasıyla doğrulandığını düşünür. Popüler kullanım içinde, gizli amaçlar ve eğilimler üzerinde yatan bir vurgu içinde özellik kazanan ama kendiliğinden özel olmayan, bir anlam içindeki önceden bilinen bir terimin bilinçli kullanımının, Yunanlı düşünürler tarafından kendi teknik kelimelerini yaratma da bir temel metot olduğunu Yunan terminolojisinden öğrenmiştik. Fakat Royce Hegel'in bu metodu kullanımını Yunanlıların kullanımından daha şaşırtıcı kılan iki önemli gerçeği ortaya çıkarıyor. Hegel'in görüşünde (1) manaları dönüştürülen terimler, eski kullanımları artık anlamsız olan ama daha çok açıklama içinde özellikle kesinleşen, çoktan eskimiş teknik terimlerdi ve (2) geleneksel kullanımdan değişik, sık sık düşünülebilir ve Hegel sisteminin en doğal özelliklerinden bazıları ile de ilişkilidir. Sonuç olarak, Hegel terminolojinin yüzeysel anlaşılması, onun sistemini eleştiren birçok hatalı örnek gibi son derece yanıltıcı olabilir.

Özellikle Royce, Hegel terminolojisinin yüzeysel yanlış yorumlarına dayanan dört hatalı eleştiriyi dile getiriyor. Bunlar 1) Hegel'in felsefesinin bir tümmantıkçılık (panlogizm) oluşu, 2) yaşamı sadece düşünceye indiriyor olması, 3) düşünce dışında herhangi bir gerçeklik tanımaması 4) salt felsefi akli kabul etmesidir. Bu tür yanlışları engellemek için Royce, Hegel'in tanımlamalarını doğru tespit etmede Hegel mantığını özetlemek gerektiğini söyler.

Royce, Hegel'in kullandığı terimlerin kendi etimolojisini verdiğini ve bunların bazen isteğe bağlı olduğunu ortaya koyar. Hegel aynı zamanda kelimelerle oynamayı sever. Hegel'in terminolojisi kendi teknik şekli içinde ilk olarak "*Tinin görüngübilimi* (Phänomenologie des Geistes)" içinde ama en zengin ve dolu şekliyle "*Mantık ve Felsefe İlimleri Ansiklopedisi* (Logik and the Encyclopödie der Philosophischen Wissenschaften)" içinde ortaya çıkar. Görüngü bilim (Phenomenology) içinde kullanılan Hegel'in temel terimleri, sonraki eserler içinde kullanıldıkları şekilde kullanılmamışlardır ve orada kullanılan birçok terim sonraki eserlerde yer almamıştır. Sonuç olarak Hegel'in terminolojisinin son ve tam şeklini anlamak, sonraki eserlerini anlamaya bağlıdır.

Bu makalenin ikinci kısmı "terminolojiyi kavramak için sistemin esas özellikleri" olarak adlandırılmıştır. Royce burada, Hegel öğretisinin ayırt edici özelliklerinden oluşan üç ana teorinin ne olduğunu ifade eder. Birinci tez: "genelde tecrübe olarak adlandırılan etken ve diğer etken (Kant'ın düşünme gelişiminin doğallığı) ayrılamazlar ama evrensel olarak bilgi-

nin bütün aşamalarında az ya da çok bilinirler.” İkinci tez: “Bilme gelişiminin alt aşamaları ve üst aşamaları kendi doğallıkları içinde özdeştirler. Bu nedenle çoğunlukla algılama, anlama, yansıma, neden v.s. olarak ayrılan çeşitli bilgi aşamaları özellikle zihinsel gelişimden farklı değildirler ama sadece tek bir gelişim evriminin ardışık evreleridirler.” Ve üçüncü tez: “Kendi evreleri ve bütün oluşumu içinde bilme gelişimi, sadece bilginin doğruya, nesneye, dünyanın esas doğasına benzemez. Aynı zamanda onlarla özdeştirler.” Royce, daha sonra Hegel’in varolmak, var oluş nedeni, varlık, eşya, sıfat vs. gibi temel sınıfların anlamını saptamak için bu üç tezi örneklendirmeye devam eder. Royce’un yazısına göre: Yansıma terimi; Hegel’in sık sık gerçek bir gelişim için ad olarak onun nesnel adını vurgulama, okuyucunun zihnine ilk olarak öznel yansıma gelişimini aşıl原因an ilginç bir terimdir. Bu, Hegel’in teknik terminolojisinin bir öğrencinin kavraması için neden bu kadar zor olduğunu açıklamaktadır.

Hegel terminolojisi üzerine olan makalenin üçüncü kısmı “mantıksal yöntem: genel özellikler” olarak adlandırılmıştır ve Royce’un Hegel sistemi için yaptığı ayırmadan dolayı özellikle önemlidir. Royce, Hegel’in iki metod şeklini de yaratmadığı gerçeğini vurgular. Onlar felsefe tarihi içinde derince yerleşmiş iki ilkeye dayanırlar. Bunlar: (1) gerçekler birbirine bağlı olarak bilinebilir ve (2) bu kuralları somutlaştıran gelişimle birlikte ele alınan ideal gelişimin evrensel kuralları, gerçekle ifade edilen her şeyle eşittir. Royce, Hegel’in bu iki ilkeyi büyük bir titizlik ve doğallıkla geliştirdiğini iddia eder.

Hegel’in mantık metodunun ilk şekli, kendi anlamları içinde belirsiz olarak çok soyut olan ayrımlara başvurur. Doğru eleştirip anlaşıldığı zaman çok yetersiz ayrımlara yol açar. Onları eleştirme ve daha yüksek ayrımlara dönüştürme gelişimi mantıksal metodun ilk şeklidir. Royce, Görüngübilim’den tek bir örnek verir.

Diyalektik yöntemin ikinci yapısı genel olarak anlaşılan çok yüksek etkilenme aşamasına karşılık gelir. Yani bu aşamada filozof dünyamızın göreceliliğini kabul etmiş ve kendi zihnindeki öznel âlemin ötesinde nesnel bir anlam olup olmadığı konusunda şüpheli olmuştur. Bu durumda diyalektik yöntem üç aşamadan oluşur. Birincisi, böyle bir filozof, herhangi bir ideal yapının kendi içerisindeki fikirlerin ve kavramların a,b,c, ,d, vs şeklinde formüle edilmesi gerektiğini kabul etmek durumundadır. İkincisi, bu entelektüel gerekliliği karşılayan herhangi bir nesnel gerçeklik olup olmadığını sorgulamak zorundadır. Eğer filozof bunların tümünü yapmak durumundaysa bu gerekliliği yerine getirmek zorundadır. Ve

üçüncüsü, tutarlı bir sistem oluşturduğunda onun tam anlamıyla ilerleyebilmesi için kendi gerçekliğinin olması gerektiğini kabul etmek zorundadır. "Fikir" kendisi başlı başına aranan bir nesnedir. Royce kendi koyduğu mantık ilkelerini kabul etti ve şu önemli noktanın altını çizdi: "*Belli hareket biçimleri, belli mantıksal istek yasaları vardır. Biz bunların doğruluğunu kabul eder ve doğrularız. Bunu, belli hareket biçimlerinin var olmadığını veya belli yasaların geçerli olmadığını varsayarak gerçekleştiririz.*"⁶ Bu, bana göre herhangi bir idealist metafiziğin ya da hepsinin en önemli tezidir ama Royce'un bunu tam olarak kelimelerle ifade etmesinin, onu eşsiz kıldığının da vurgulanması gerekir.

Bu iki diyalektik yöntem ile ilgili yorumunun devamında Royce, Hegel'in kendi sisteminde üç ana başlıkta kullandığı terimleri geniş ayrıntılarıyla ele alır. 1) *sistemin en çok kullanılan terimleri; diyalektik yöntem denemesi* 2) *genel olarak hâkim olan terminoloji; ara gelişim aşamaları* 3) *Diğer terimler*. Bunların ayrıntılarına inecek vaktimiz yok. Bu makale Hegel sisteminin çeşitli terimlerini içeren kullanışlı bir lügatçe ile bitmektedir. Royce buradaki terimlerin anlamlarını kendi makalesinde açıklamıştır.

Sonuç olarak; sanırım Yunan, Latin, Kant ve Hegel terminolojisi üzerine yazılmış bu dört makalenin Royce'un en iyi çalışmaları olduğu genel olarak kabul görecektir. Bu makaleler bütün batı felsefe tarihini kapsayan teknik bilgiler ile doludurlar ve yazarın kelimenin tam anlamıyla filozofların filozofu (*philosopher's philosopher*) olduğunu kanıtlamaktadırlar. Öğrenciler zengin bir anlam içeriğine sahip olan bu materyali incelemekten hoşnut kalacaklardır.

